

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Лук'янченко Євгенія Володимирівна, 1989 року народження, освіта вища: закінчила у 2013 році Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Міжнародне право», у 2015 році магістерську програму з міжнародного та європейського права в Амстердамському університеті та здобула ступінь магістра права (LL.M), виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Міжнародне право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, м. Київ від «16» липня 2026 року № 410-34, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради -

Михайла БУРОМЕНСЬКОГО, доктор юридичних наук, професора, в.о. завідувача кафедри міжнародного права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Рецензентів -

Олександра ШЕВЧУКА, кандидата юридичних наук, асистента кафедри міжнародного права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету Тарас Шевченка;

Олени СВЯТУН, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри порівняльного європейського права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Офіційних опонентів -

Андрія ЧЕРНЯКА, доктора юридичних наук, професора, ректора Національної академії СБУ;
Лілії НЕВАРИ, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри міжнародного

цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету.

на засіданні «09» вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» **Лук'янченко Євгенії Володимирівні** на підставі публічного захисту дисертації **«Міжнародно-правовий механізм протидії дезінформації та пропаганді»** за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Дисертацію виконано у Навчально-науковому інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник – **Ольга ШПАКОВИЧ**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри порівняльного і європейського права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та містить нові науково-обґрунтовані результати, а саме:

Уперше здійснено комплексне дослідження міжнародно-правового механізму протидії дезінформації та пропаганді у єдності його універсальних, регіональних та двосторонніх складових із залученням гендерного виміру, що дозволило виявити взаємозв'язки між гендерно-спрямованою дезінформацією та гендерним переслідуванням як формою міжнародного злочину. На основі системного аналізу діяльності Росспівробітництва та мережі «Русский мир» обґрунтовано їх роль як організаційно-правових інструментів поширення державної дезінформації та пропаганди російської федерації під прикриттям культурного обміну, доведено кореляцію між збільшенням фінансування цих структур та актами збройної агресії рф проти України. Запропоновано комплексну модель удосконалення системи протидії дезінформації та пропаганді в Україні, що включає створення Національного хабу інформаційної стійкості, впровадження системи раннього попередження на основі штучного інтелекту, програми кризового реагування та правової підтримки журналістів, а також систему ключових показників ефективності (KPI) для

оцінки результативності протидії дезінформації. Виявлено та систематизовано сім етапів історико-правового розвитку міжнародних механізмів протидії дезінформації та пропаганді: від передінтернаціональної фази до сучасного етапу цифрового регулювання, що дозволяє простежити еволюцію правових реакцій на інформаційні загрози.

Удосконалено понятійний апарат у сфері протидії дезінформації шляхом уточнення змісту та співвідношення понять «дезінформація», «пропаганда», «фейкові новини», «постправда», «обчислювальна пропаганда» з урахуванням сучасних цифрових технологій та алгоритмічних систем; підходи до класифікації доктринальних концепцій міжнародно-правової протидії дезінформації та пропаганді шляхом виокремлення та порівняння ліберально-правового, безпекового та медіацентричного (технологічного) підходів з урахуванням їх взаємодоповнюваності; аналіз договірних та інституційних механізмів ЄС та Ради Європи у сфері протидії дезінформації з урахуванням новітніх нормативних актів, зокрема Регламенту про цифрові послуги (DSA), Регламенту про цифрові ринки (DMA) та Регламенту про прозорість політичної реклами (TTPA Act).

Набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо ролі гендерної дезінформації як інструменту гендерного переслідування та її зв'язку з міжнародними злочинами, зокрема у контексті збройних конфліктів і діяльності авторитарних режимів; концептуальні основи двостороннього співробітництва Україна—ЄС у сфері протидії дезінформації та пропаганді, включаючи нормативний, інституційний, аналітичний та практичний виміри такого партнерства в контексті євроінтеграції; положення щодо ролі громадянського суспільства, фактчекінгових організацій та незалежних медіа як невід'ємних складових ефективної системи протидії дезінформації.

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 наукових статей у фахових виданнях України категорії «Б», 1 розділ у колективній монографії, а також 1 – аналітичний огляд (у співавторстві), 2 публікації апробаційного характеру, 1 навчально-методичний посібник (у співавторстві). Статті опубліковано не більше однієї в одному випуску (номері) наукового видання:

1. Лук'янченко Є. В. Гендерна дезінформація як інструмент гендерного переслідування. Право.UA. 2025. № 3. С. 217–225.

2. Лук'янченко Є. В. Еволюція політики НАТО щодо протидії дезінформації (2014–2021). Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2025. Вип. 69. С. 4.40–4.52. DOI: 10.15330/apiclu.69.4.40–4.52.

3. Лук'янченко Є. В., Дунебабіна О. Гендерна дезінформація російської федерації як частина гібридної війни проти України та Європейського Союзу. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 2. С. 429–433.

4. Лук'янченко Є. В. Гендерно-орієнтована державна політика перехідного правосуддя – шлях до розбудови стійкого миру та пост-конфліктного відновлення. Правова держава. 2021. № 43. С. 202–208. DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.43.241003>

5. Лук'янченко Є.В. Російські культурні центри як осередки дезінформації та пропаганди. Європейські перспективи. 2025. №3. С.163-175.

У дискусії взяли участь голова разової спеціалізованої вченої ради, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Михайло БУРОМЕНСЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри порівняльного і європейського права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна без зауважень.

Олександр ШЕВЧУК, кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету Тарас Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. В підрозділі 1.2 дисертаційного дослідження авторка аналізує такі поняття як «дезінформація», «пропаганда», «недостовірна інформація» та «фейкові новини». Виділення відмінностей між такими поняттями як «дезінформація», «пропаганда» та «недостовірна інформація» (англ. *misinformation*), як і специфіка їхнього використання, заслуговує на більшу увагу і подальше вивчення. Можна запропонувати гіпотезу, що пропаганда виробляється здебільшого для внутрішнього медіа-ринку, який відносно легко контролювати; тоді як дезінформація є асиметричною інформаційною зброєю, покликаною внести розбрат та сум'яття у зовнішньому інформаційному середовищі, і таким чином, є продуктом, що виробляється на медіа-експорт. Втім, така гіпотеза потребує підтвердження чи спростування в результаті ґрунтовних досліджень.

2. В підрозділі 2.3 дисертаційного дослідження автор відзначає, що переписування історії є однією з ключових методик російської пропаганди. В цьому контексті варто зауважити, що фальсифікація історії, приватизація перемоги у Другій світовій війні, "дияволізація" демократій "колективного Заходу" і створення міфів про "український нацизм" – стали першою зброєю

Кремля в інформаційній війні. Було б за доцільне приділити увагу в наступних наукових дослідженнях більше уваги до питання «ревізії історії».

3. В підрозділі 2.4 дисертаційного дослідження автор аналізує механізми боротьби з російською дезінформацією в Європейському регіоні та в світі. Як один з механізмів боротьби з російською дезінформацією в Європейському Союзі було б за доцільне відзначити, що для Європейського Союзу було б доречно створити медійну альтернативу російським телеканалам, яка дозволила б запропонувати російськомовній аудиторії іншу точку зору, відмінну від дезінформації та пропаганди. Поява альтернативи російським ЗМІ, які фактично утилізують інформаційний вакуум, в якому наразі перебуває ця аудиторія, може суттєво поліпшити стійкість європейських суспільств до операцій впливу.

Олена СВЯТУН, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри порівняльного і європейського права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У роботі ґрунтовно проаналізовано сучасні міжнародно-правові та інституційні механізми протидії дезінформації, зокрема механізми Європейського Союзу та Ради Європи. Разом з тим, окремі пропозиції щодо впровадження систем раннього попередження із використанням технологій штучного інтелекту потребували б більш детального аналізу можливих ризиків для свободи вираження поглядів та захисту персональних даних, а також співвідношення таких механізмів із міжнародними стандартами у сфері прав людини.

2. Заслужовують на підтримку висновки акторки щодо створення Національного хабу інформаційної стійкості та розвитку системи медіаграмотності. Водночас доцільним було б більш детально визначити механізми координації діяльності такого органу з уже існуючими державними інституціями, зокрема Центром протидії дезінформації при РНБО України та Центром стратегічних комунікацій.

3. У дисертаційному дослідженні авторкою проаналізовано окремі нормативно-правові акти Європейського Союзу та України у цій сфері. Водночас для посилення практичної складової роботи доцільним було б більше детально проаналізувати акти права ЄС та національного законодавства України, які регулюють питання протидії дезінформації, пропаганді, та іншим формам інформаційного впливу.

4. Значний науковий і практичний інтерес становив би аналіз практики українських судів щодо поширення недостовірної інформації, захисту честі,

гідності та ділової репутації, а також судових справ, пов'язаних із заборонаю або обмеженням діяльності медіа, інформаційних ресурсів та організацій, діяльність яких визнавалася такою, що містить ознаки пропаганди держави-агресора, виправдовування чи заперечення збройної агресії російської федерації проти України. Залучення відповідної судової практики дозволило б більш повно продемонструвати особливості застосування національних правових механізмів протидії пропаганді та дезінформації в умовах збройної агресії та інформаційної війни.

Андрій ЧЕРНЯК, доктор юридичних наук, професор, ректор Національної академії СБУ. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Потребує додаткового обґрунтування розмежування ключових понять дослідження. У підрозділі 1.3 авторка послідовно визначає поняття «дезінформація», «пропаганда», «маніпуляція свідомістю» та «інформаційна безпека», а серед положень новизни заявляє про уточнення співвідношення понять «дезінформація», «пропаганда», «фейкові новини», «постправда» та «обчислювальна пропаганда». Водночас визначальною ознакою дезінформації послідовно називається «завідомо неправдивий», «хибний» характер відомостей за наявності умислу. Дискусійним є те, що поза системним розмежуванням залишилося поняття «іноземного інформаційного маніпулювання та втручання» (FIMI), яким сама авторка оперує у підрозділі 3.3 як складовою національної експертизи.

Сутність дискусії полягає в тому, що сучасний підхід ЄС та Європейської служби зовнішніх дій свідомо відмовляється від критерію хибності (правдивості) як визначального: концепт FIMI охоплює маніпулятивну за характером поведінку, яка може ґрунтуватися і на достовірних фактах, поданих у викривленому контексті. Відтак побудова дефініції дезінформації навколо ознаки «неправдивості» вступає у певну суперечність із тим понятійним апаратом ЄС, на гармонізацію з яким орієнтована робота. Авторці варто пояснити, як співвідносяться запропоновані нею дефініції з категорією FIMI та чи зберігає ознака хибності значення базового кваліфікуючого критерію в умовах, коли найнебезпечніші інформаційні операції оперують саме маніпуляцією, а не прямою брехнею.

2. Дискусійним є правовий статус та архітектура запропонованого Національного хабу інформаційної стійкості. У підрозділі 3.3 авторка обґрунтовано пропонує створити Національний хаб інформаційної стійкості, який інтегруватиме діяльність Центру протидії дезінформації при РНБО, Міністерства культури та інформаційної політики, Служби спеціального зв'язку, СБУ, МВС, наукових центрів та громадських організацій,

забезпечуючи стандартизовані процедури моніторингу, класифікації та реагування. Сама ідея централізованої координації заслуговує на підтримку, однак залишається невизначеним ключове питання - організаційно-правова форма та статус такого хабу.

Дискусійність посилюється тим, що до структури хабу пропонується включити органи з принципово різним конституційно-правовим статусом і підпорядкуванням - (Центр протидії дезінформації РНБО, СБУ, МВС та ін.), центральний орган виконавчої влади, спеціальну службу (СБУ) та правоохоронний орган. Концентрація в одному центрі функцій моніторингу, класифікації та оперативного реагування об'єктивно порушує питання про сумісність такої моделі з конституційним розподілом компетенцій. Особливо гостро ця проблема постає з огляду на те, що в інших частинах роботи авторка справедливо обстоює принцип «мінімального втручання», судовий контроль за обмеженням контенту та недопущення цензури. Виникає потреба у поясненні, у який спосіб хаб із вираженою безпековою складовою не перетвориться на інструмент контролю над змістом інформації та як його рішення узгоджуватимуться із гарантіями статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Доцільно було б також співвіднести запропонований національний хаб із анонсованим у листопаді 2025 року Європейським центром демократичної стійкості, до якого Україна як держава-кандидат потенційно інтегрується.

3. Окремої аргументації вимагає міжнародно-правовий вимір застосування штучного інтелекту для виявлення дезінформації. Авторка пропонує впровадити систему раннього попередження з використанням штучного інтелекту, яка поєднуватиме моніторинг соціальних мереж, аналітику наративів, виявлення бот-мереж та автоматизовану підготовку спростувань із цільовим показником реагування менш ніж за 24 години. Попри безперечну практичну цінність, ця пропозиція викладена переважно у технологічно-операційній площині, тоді як її міжнародно-правовий вимір залишився поза детальним аналізом.

Дискусійними є щонайменше три аспекти, які варто розкрити ширше. По-перше, масовий моніторинг соціальних мереж порушує питання захисту персональних даних і потребує співвіднесення зі стандартами GDPR та модернізованої Конвенції Ради Європи № 108+. По-друге, державні системи автоматизованого виявлення та оцінки контенту можуть підпадати під категорію систем підвищеного ризику в розумінні Регламенту ЄС про штучний інтелект (Regulation (EU) 2024/1689), який авторка наводить у списку джерел, але не залучає до аналізу запропонованої системи. По-третє,

машинна швидкість і масштаб такої системи об'єктивно ускладнюють індивідуальну оцінку пропорційності кожного обмеження, що вступає у суперечність із обстоюваним самою авторкою принципом «мінімального втручання» та вимогою судового контролю: фактично прискорене автоматизоване реагування і попередній судовий контроль є важко поєднуваними. Здобувачці доцільно пояснити, як забезпечується баланс між оперативністю системи та гарантіями свободи вираження поглядів і права на ефективний засіб юридичного захисту.

4. Потребує поглибленого розкриття співвідношення індивідуальної кримінальної відповідальності та відповідальності держави за дезінформаційні кампанії. У підрозділі 2.1 авторка ґрунтовно дослідила індивідуальну кримінальну відповідальність за інформаційні впливи, спираючись на практику Міжнародного кримінального трибуналу щодо Руанди (справи Камбанди, Нахімана та інших), Римський статут МКС та ордери на арешт лідерів Талібану 2025 року. Натомість відповідальність держави за проведення дезінформаційних кампаній згадується фрагментарно - переважно тезою про можливість притягнення держави-агресора до міжнародної відповідальності.

У роботі ці два самостійні режими подекуди викладаються поряд без чіткого розмежування їх підстав: індивідуальна відповідальність ґрунтується на складі злочину та суб'єктивній стороні, тоді як відповідальність держави - на наявності міжнародно-протиправного діяння та присвоєнні поведінки державі. Бракує відповіді на принципове питання: порушення якої первинної норми міжнародного права утворює дезінформаційна кампанія на рівні держави - принципу невтручання у внутрішні справи (з його елементами *domaine réservé* та примусу), суверенітету чи заборони застосування сили. Поглиблення цього аспекту із залученням практики Міжнародного Суду ООН (зокрема справи щодо застосування Конвенції про геноцид та Конвенції про ліквідацію расової дискримінації за участю України і Російської Федерації) дозволило б авторці обґрунтувати, чи здатна дезінформація самостійно - поза індивідуальними злочинами - становити міжнародно-протиправне діяння, що породжує відповідальність держави.

5. Дискусійним є висновок щодо неможливості кваліфікації дезінформаційних операцій як «нападу» в розумінні міжнародного гуманітарного права. Аналізуючи універсальні механізми, авторка ставить слушне питання, чи можуть дезінформаційні кампанії вважатися «нападом», і доходить висновку, що через опосередкований характер причинного зв'язку значна частина дезінформаційних дій залишається поза сферою прямих

заборон МГП, якщо вони не супроводжуються фізичним насильством. Цей висновок викладено радше як усталений, тоді як насправді він є одним із найбільш дискусійних у сучасній доктрині МГП.

Авторка фактично пристала до вузького, «насильницького» тлумачення поняття нападу (стаття 49 Додаткового протоколу I), не залучивши альтернативного «орієнтованого на наслідки» (effects-based) підходу, активно обстоюваного частиною доктрини, зокрема у Талліннському керівництві щодо кіберопераційного права. Тут постає внутрішня суперечність самої роботи: в одному місці авторка обґрунтовано припускає, що тяжкі психічні страждання цивільного населення (зокрема ПТСР, спричинений інформаційними операціями) можуть кваліфікуватися як тяжке ураження й серйозне порушення МГП, а в іншому - виводить дезінформацію, що породжує такі ж наслідки, за межі поняття нападу. Якщо релевантною шкодою визнається тяжка психічна шкода, залишається незрозумілим, чому інформаційна операція, яка її спричиняє, не може за «орієнтованим на наслідки» підходом утворювати напад. Усунення цієї непослідовності суттєво посилило б авторську позицію.

6. Потребує точнішої калібровки центральна теза про кваліфікацію гендерної дезінформації як гендерного переслідування. Флагманським положенням новизни є обґрунтований авторкою зв'язок гендерно-спрямованої дезінформації з гендерним переслідуванням як злочином проти людяності (стаття 7(1)(h) Римського статуту), що значною мірою спирається на ордери МКС щодо лідерів Талібану від липня 2025 року. Сама постановка проблеми є новаторською й перспективною, проте перенесення цього прецеденту на гендерну дезінформацію Російської Федерації проти українських жінок вимагає обережнішої аргументації.

Дискусійність полягає в істотній відмінності фактологічних підстав. Ордери щодо Талібану стосуються тотального інституціоналізованого режиму «гендерного апартеїду» - нормативного позбавлення жінок доступу до освіти, зайнятості та пересування, тобто системного й тяжкого позбавлення основоположних прав. Натомість дезінформаційні наративи, що дискредитують українських жінок, хоч і є вкрай суспільно небезпечними, діють інакше - як пропагандистський супровід збройної агресії, що живить безкарність і нормалізацію насильства. Склад переслідування за статтею 7(1)(h) вимагає сукупності елементів: вчинення в межах широкомасштабного або систематичного нападу, тяжкого позбавлення основоположних прав, дискримінаційного наміру та зв'язку з іншим діянням у межах юрисдикції Суду. Авторці доцільно чітко окреслити правовий шлях, яким саме гендерна

дезінформація - як самостійний елемент, відмінний від фізичних злочинів, що вона супроводжує, - задовольняє ці елементи, аби уникнути закиду в надмірно широкому поширенні нещодавнього й ще не усталеного прецеденту.

Лілія НЕВАРА, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Потребує узгодження періодизація історико-правового розвитку міжнародних механізмів протидії. Серед положень новизни, що пропонуються на захист, зазначено виявлення та систематизацію семи етапів історико-правового розвитку міжнародних механізмів протидії дезінформації та пропаганді - від передінтернаціональної фази до сучасного етапу цифрового регулювання. Водночас у тексті роботи (підрозділ 1.1, висновки до Розділу 1, анотація) послідовно наводиться інша періодизація - чотири ключові етапи еволюції концепцій дезінформації та пропаганди: витоки та релігійний етап (до XVII ст.), військово-політичний етап (XIX - середина XX ст.), епоха Холодної війни та цифровий етап. Поняття «передінтернаціональна фаза» більше в дисертації не вживається, а сім етапів ніде не названо й не охарактеризовано.

Дискусійність має два виміри. По-перше, залишається нез'ясованим співвідношення двох періодизацій: чи йдеться про різні об'єкти (еволюцію концепцій як соціального явища та еволюцію правового реагування на нього), чи про різні редакції одного й того самого результату. По-друге, періодизація саме правових механізмів має спиратися на нормативні маркери - появу відповідних договорів, резолюцій, інституцій. Показово, що поза увагою авторки залишилися ті інструменти, які найкраще виконали б цю функцію: Міжнародна конвенція про використання радіомовлення в інтересах миру (Женева, 23 вересня 1936 р.), що прямо зобов'язала держави припиняти мовлення, здатне підбурювати до порушення миру, та поширення завідомо неправдивих відомостей, а також Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 110 (II) від 3 листопада 1947 р. «Заходи, яких слід вжити проти пропаганди та підбурювачів нової війни». Їх залучення дозволило б показати спадкоємність між міжвоєнним досвідом Ліги Націй, докладно висвітленим у підрозділі 1.2, та сучасним цифровим регулюванням.

2. Потребує уточнення авторське розуміння структури міжнародно-правового механізму протидії та критеріїв класифікації його складових. Поняття «міжнародно-правовий механізм протидії дезінформації та пропаганді» становить предмет дослідження і винесене в назву роботи, однак

його авторська дефініція та внутрішня будова (нормативна, інституційна, процедурна складові, засоби контролю за виконанням) прямо не сформульовані. Наслідком цього є певна непослідовність класифікації. Так, назва підрозділу 2.2 - «Договірні та регіональні механізми протидії дезінформації та пропаганді в Європейському Союзі та Раді Європи» - поєднує критерій юридичної природи джерела («договірні») з просторово-територіальним критерієм («регіональні»), тоді як основним його змістом є аналіз Регламенту про цифрові послуги, Регламенту про цифрові ринки та Регламенту про прозорість політичної реклами, які є актами вторинного права Європейського Союзу і за своєю природою не належать до міжнародних договорів.

3. Поза системним аналізом залишилася стаття 20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права як нормативна основа протидії пропаганді. У підрозділі 1.2 стаття 20 Пакту згадується одним реченням - як норма, що забороняє будь-яку пропаганду війни та виступи на користь національної, расової чи релігійної ненависті. Далі вона до аналізу не залучається, тоді як ліберально-правовий підхід у підрозділі 1.3 будується виключно на статті 19 Пакту та статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Тим часом стаття 20 є фактично єдиною універсальною договірною нормою, яка прямо оперує терміном «пропаганда» і встановлює позитивний обов'язок держав заборонити її законом, а отже, мала б посідати центральне місце в дослідженні з такою назвою.

Поза увагою залишилися принаймні чотири пов'язані питання: співвідношення статей 19 і 20 Пакту в тлумаченні Комітету ООН з прав людини (Загальний коментар № 34 від 2011 року); змістовний обсяг поняття «пропаганда війни» і те, чи охоплює воно сучасні дезінформаційні кампанії, які не містять прямих закликів до збройного конфлікту; значна кількість застережень і тлумачних заяв до статті 20, зроблених низкою західних держав, що істотно послаблює її універсальність і створює асиметрію зобов'язань; нарешті, стан національної імплементації цього обов'язку - стаття 436 Кримінального кодексу України «Пропаганда війни» наведена в роботі лише в переліку норм, без аналізу її співвідношення з міжнародним стандартом та ефективності застосування.

4. Потребує додаткового обґрунтування теза про доведену кореляцію між фінансуванням російських культурно-гуманітарних структур та актами збройної агресії. Серед положень новизни зазначено, що на основі системного аналізу діяльності Росспівробітництва та мережі «Русский мир» доведено

кореляцію між збільшенням їх фінансування та актами збройної агресії російської федерації проти України; у загальних висновках вона конкретизована як кореляція між періодами рекордного фінансування цих структур (2015 та 2023 роки) та актами агресії. Сама постановка питання є цікавою і практично значущою, проте формулювання «доведено» видається надто категоричним щодо наведеного обсягу емпіричних даних.

Дискусійними є щонайменше три моменти. По-перше, два спостереження методологічно недостатні для висновку про наявність кореляції; аргументацію істотно посилило б наведення бюджетного ряду за тривалий період у порівнянних величинах, з урахуванням інфляції та курсової динаміки, а також зіставлення з фінансуванням аналогічних структур інших держав. По-друге, обидва названі роки є наступними щодо актів агресії 2014 та 2022 років, що дозволяє припустити протилежну спрямованість зв'язку: зростання фінансування могло бути не передумовою, а наслідком агресії та засобом її інформаційного супроводу; авторці варто пояснити, який саме напрям зв'язку вона обстоює. По-третє, у роботі не розкрито відмінності у правовому статусі досліджуваних структур - Росспівробітництво є федеральним органом виконавчої влади, тоді як «Русский мир» створювався як фонд, - а ці відмінності мають безпосереднє значення для добору адекватних засобів реагування, зокрема санкційних та обмежувальних.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Лук'янченко Євгенії Володимирівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової

спеціалізованої вченої ради

Михайло БУРОМЕНСЬКИЙ

Підпис
Вчений секретар
КАРАУЛЬНА Н.В.
11.09.

